

TranCiBo Onderzoeken

Binnen het programma Transitie naar Circulaire Bouwsector (TranCiBo) bestuderen wij, onderzoekers aan de VU Amsterdam, TU Delft en Cirkelstad, de vraag hoe de circulaire transitie in de bouwsector kan worden versneld. In twee complementaire onderzoeken richten wij ons op sociale normen als motor van verandering. Sociale normen beïnvloeden wat werkgevers en werknemers doen: ze geven een beeld van wat binnen de sector als “normaal”, “gepast” of “goed” wordt gezien, en deze normen volgen mensen vrijwel automatisch. Hoewel de transitie naar een circulaire bouwsector breed wordt onderschreven, blijft lineair bouwen vaak de dominante praktijk. Dit vormt een uitdaging, maar biedt ook kansen. Onderzoek 1 brengt in kaart hoe die norm in stand blijft; onderzoek 2 verkent hoe deze kan worden doorbroken.

Onderzoek 1 – Hoe wordt de lineaire norm in stand gehouden?

Vrijwel iedereen erkent dat duurzaamheid belangrijk is, maar de overstap naar circulair werken verloopt langzaam. Dit eerste onderzoek kijkt naar hoe bouwprofessionals die erkennen dat duurzaamheid belangrijk is, toch kunnen verklaren waarom ze vasthouden aan oude, lineaire werkwijzen.

Onze analyse van interviews met leden van de bouwsector laat zien dat “morele ont koppeling” een belangrijke, maar vaak onderschatte reden is dat de circulaire transitie traag verloopt. Morele ont koppeling is een psychologisch proces waarbij mensen hun eigen gedrag goedpraten als het eigenlijk niet strookt met morele principes zoals duurzaamheid. Eerder onderzoek naar de circulaire transitie richtte zich vooral op technische, financiële of structurele barrières. Wij laten zien dat er nóg een laag onder zit: de manier waarop mensen deze barrières moreel inkleuren om hun eigen nietsdoen te rechtvaardigen.

Deze rechtvaardigingen zijn diep verankerd in de bouwsector. Ze verminderen het ongemak van het spanningsveld tussen waarden en gedrag en normaliseren nietsdoen, terwijl ze tegelijkertijd onderliggende morele spanning blootleggen: professionals weten dat verandering nodig is en ervaren moreel ongemak, maar schuiven deze vaak voor zich uit via morele ont koppeling.

Referentie

Brouwer, C., Khadim, N., & van Marrewijk, A. (in review). The justification of inaction: Does moral disengagement slow down the circular transition? *Journal of Business Ethics*.

Onderzoek 2 – Hoe kan de norm worden doorbroken?

Een effectieve manier om de lineaire norm te doorbreken is door je uit te spreken voor circulariteit. Hoe vaker en hoe meer mensen dit doen, hoe groter de kans dat circulair bouwen als het “nieuwe normaal” wordt gezien. Maar in de praktijk is kleur bekennen vaak lastig. Mensen zijn terughoudend om af te wijken van de norm. Ze zijn bang om niet meer als teamspeler gezien te worden, of om over te komen alsof ze anderen de maat nemen. Dit kan leiden tot kritiek of zelfs uitsluiting.

Op basis van interviews en een online experiment onderzochten we in een tweede onderzoek onder welke omstandigheden professionals zich wél durven uitspreken. Onze bevindingen laten zien dat zichtbare steun van anderen cruciaal is. Wanneer mensen merken dat ze niet alleen staan, neemt hun bereidheid toe om zich uit te spreken. Toch blijft dit niet zonder risico: wie zich uitspreekt voor circulariteit kan gestigmatiseerd worden, bijvoorbeeld als “klimaatgekkie” of “wappie”. Dit weerhoudt mensen ervan om openlijk circulariteit te steunen, uit angst zich te identificeren met een gestigmatiseerde groep.

Het gebrek aan zichtbare steun houdt overtuigingen verborgen, waardoor de indruk ontstaat dat circulariteit weinig draagvlak heeft of sociaal ongewenst is, terwijl dat niet per se het geval is.

Referentie

Brouwer, C., & van Marrewijk, A. (in review). Concealing circular convictions: Exploring whether signaling of moral judgment suppresses ethical voice in the circular transition. *Journal of Business Ethics*.

Conclusie

Deze onderzoeken laten zien dat de circulaire transitie niet alleen wordt geremd door technische, economische of institutionele factoren, maar ook door sociale normen, stigma's, groepsdynamieken en de subtiële manieren waarop mensen hun vaste werkwijzen rechtvaardigen.

De huidige norm blijft bestaan doordat morele spanning wordt geneutraliseerd en steun onzichtbaar blijft. Tegelijkertijd bieden deze processen kansen: door morele spanning te

erkennen en steun zichtbaar te maken, bijvoorbeeld door je uit te spreken voor circulariteit, kan de norm verschuiven.

Voor een versnelling van de circulaire transitie is het daarom essentieel om naast beleid en innovatie ook aandacht te hebben voor hoe mensen denken, communiceren en elkaar inschatten. Sociale normen zijn geen bijzaak, maar een krachtig instrument voor verandering.

Disclaimer

De in dit document beschreven onderzoeken bevinden zich momenteel onder review voor publicatie bij het *Journal of Business Ethics*. Daarom kunnen de volledige artikelen en specifieke onderzoeksresultaten op dit moment nog niet publiekelijk worden gedeeld.